



ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐԻ ԱԿՑՈՆ ԿՈՆՖԵՐԱՆՍԻ
ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ
ՄԱՅՐ Ս.ԹՈՌ Ս. ԷՉՄԻԱԾՆՈՒՄ

Սույն թվականի փետրվարի 24—28-ը, Ամենայն Հայոց կայսողիկոս Տ. Տ. Վազգեն Ա-ի հրավերով, Մայր Աթոռ և Էջմիածնուու գումարվեց Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի միջազգային բարտուղարության 1975 թվականի առաջին հատաշրջանը:

ԺԱՄԱՆՈՒՄ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒԹՅԱՆ

Փետրվարի 24-ին, երկուշաբթի օրը, ժամը 20-ին, Երևան ժամանեց Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի միջազգային բարտուղարությունը, որի կազմում էին բարտուղարության անդամ հանդիսացող Սովետական Միության, Բուլղարիայի, Ռումինիայի, Չեխովալվակիայի, Հունգարիայի, Գերմանական Դեմոկրատական Հանրապետության, Կուրայի, Լեհաստանի, Հունգարիայի, ԱՄՆ-ի, Շրի-Լանկայի և Սիեռա-Լեոնեի եկեղեցիների, կրոնական, հասարակական կազմակերպությունների թվով 26 երկայացուցիչներ՝ հոգևորական և աշխարհական:

Երևանի օրանավակայանում հարգարձան հյուրերին դիմավորեցին և բարի գալուստ մաղթեցին Շիրակի թեմի առաջնորդ տ. Նարեկ Եպիսկոպոս Շաքարյանը, Մայր Աթոռի Միջեկեղեցական հարաբերությունների բաժնի ընդհանուր բարտուղար Պարգև Շահբազյանը, տ. Թորգոմ աբեղա Մու-

շելյանը և Սարգիս սարկավագ Սարգսյանը:

Հյուրերը առաջնորդվեցին Երևանի «Արմենիա» հյուրանոց:

ԱՌՈԹՔ ՄԱՅՐ ՏԱԺԱՐՈՒՄ

Փետրվարի 25-ին, երեքշաբթի օրը, առավոտյան ժամը 9-ին, մեծարգո հյուրերը ժամանեցին Մայր Աթոռ: Մայր տաճարի մուտքի առջև, հանուն Հայոց Հայրապետի, Արքացից ողջունեց և բարի գալուստ մաղթեց լուսարարապետ տ. Հովհակ Եպիսկոպոս Սահմուրյանը: Մայր տաճարի Խօման և սեղանի առաջ իրենց աղոթքն անելուց հետո Միջազգային բարտուղարության բոլոր անդամները եերկա եղան Արևագալի հանդիսավոր ժամերգությանը:

ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԻ ԲԱՑՈՒՄԸ

Առաջին հիստ

Առավոտյան ժամերգությունից հետո հարգարժան հյուրերը առաջնորդվեցին Վեհարանի այն կահավորված հատուկ դահլիճը, որ տեղի էին ունենալու ժողովի նիստերը:

Ժամը 10-ին Վեհափառ Հայրապետը մուտք գործեց դահլիճ՝ ուղեկցությամբ տ. Հովհակ, տ. Հմայակ, տ. Նարեկ, տ. Գևորգ,

տ. Արիս եպիսկոպոսների, և հյուրերի կողմից ընդունվեց ծափողչուներով:

Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի միջազգային քարտուղարության 1975 թվականի առաջին նատաշրջանը բացվեց Հայոց Հայրապետի օրինական և խմբովին արտասանված Տերունական աղոթքով:

ՈՂՋՈՒՑՆԻ, ԲԱՐԻԳԱԼՍՅԱՆ ԵՎ ԸՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹՅԱՆ ԽՈՍՔ

Նատաշրջանի բացման աղոթքից հետո քարիգալսյան և ողջունի ողերձով հանդես եկավ Հայոց Հայրապետը: Նորին Սըրբությունն իր խոսքի մեջ նախ շեշտեց, որ Միջազգային քարտուղարության սույն ընստաշրջանը, առաջին անգամ լինելով, գումարվում է հայ եկեղեցու պատմական կենտրոն Մայր Աթոռ և Էջմիածնում, որը անցյալում միշտ աղոթել է վասն խաղաղության ամենայն աշխարհի և դարերի ընթացքում առատորեն թափել իր արյունը՝ Ավետարանի պատգամների ճշմարտության վկայության համար, երբեմն նոյնիսկ հավաքական նահատակությամբ, ինչպես այդ տեղի ունեցավ Ավարայրի ճակատամարտում 451 թվականին գրադաչտական Պարսկաստանի դեմ Վարդանաց հերոսամարտով և ապա հետագա դարերի ընթացքում, մինչև 1915 թվականի Ապրիլյան ցեղասպանությունը, ցեղասպանությունը, որի 60-ամյակը լրանում է այս տարի, ապրիլին, միշտ ի պաշտպանություն քրիստոնեական հավատի և քաղաքակրթության արժեքների:

Այնուհետև Հայոց Հայրապետը ողջունի իր խոսքի մեջ բարձր գնահատական տվեց խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի կատարած խաղաղամիրական, մարդաբիրական գործունեությանը, որը, այս օրերին մանավանդ, մեծ նշանակություն է ստանում նրանով, որ Սովետական Միության բոլոր ժողովորդները, աշխարհի առաջատան և խաղաղաւեր ժողովորդների հետ միասին, պատրաստվում են նշելու Փաշիզմի դեմ տարված հայոթանակի 30-ամյակը: Այս առջիվ Հայոց Հայրապետը նշեց, որ չափազանց նշանակալից է այն հանգամանքը, որ Միջազգային քարտուղարությունը 1975 թվականի իր առաջին ընստաշրջանը գումարում է Սովետական Միությունը, Սովետական Հայաստանը, սուրբ էջմիածնի կամարների ներք:

Իր ողերձի ավարտին Հայոց Հայրապետը բարի գալուստ մաղթեց Միջազգային քարտուղարության անդամներին Մայր Աթոռ ժամանման աղիթով և հաջողություն ցանկացավ նրանց՝ համայն աշխարհի խաղաղության, մարդկության բարօրության և

ազգերի եղբայրության վաևմ նպատակին ուղղված քարտուղարության գործունեության նախապահին:

Հայոց Հայրապետի ողջունի և քարիգալսյան այս սրտագին խոսքերն ու չերմ մալթանքները երախտագիտական գգացումներով և ծափողչուներով ընդունվեցին ներկաների կողմից:

Այնուհետև, ի պատասխան Ամենայն Հայոց Հայրապետի ողջունի խոսքի, քարտուղարության անունից երախտագիտության և շնորհակալության խոսքով հանդես եկավ խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի գլխավոր քարտուղար դոկտոր Կարող Տոթը:

Գլխավոր քարտուղարն իր խոսքի մեջ մասնավոր կարևորությամբ անդրադարձավ, որ Հայոց Հայրապետի չերմ հրավերով Միջազգային քարտուղարությունը 1975 թվականի իր առաջին նատաշրջանը գումարում է հայ եկեղեցու պատմական ու հնադարյան կենտրոն և Էջմիածնում: Այնուհետեւ դոկտոր Կարող Տոթը չերմ շնորհակալություն հայտնեց Հայոց Հայրապետի կողմից եղած այս հրավերի և սրտաբաց ընդունելության, ինչպես նաև այն բացահիկ պատեհության համար, որով քարտուղարության անդամները աղիթը պիտի ունենան ծանոթանալու Մայր Աթոռի և Հայոց Հայրապետի գործունելությանը և մոտիկից ճանաչելու բիրլիական Արարատի այս հողի վրա ապրող ու ստեղծագործող հայ ժողովրդի հերոսական պատմությունը և նրա ժամանակակից բարգավաճ կյանքը:

Իր խոսքի պամաստին դոկտոր Կարող Տոթը չերմ երախտագիտությունն և շնորհակալություն հայտնեց Հայոց Հայրապետի և Մայր Աթոռ և Էջմիածնի խաղաղության ի նապատ բերած բարյական և նյութական աշակցության համար, խաղաղության շարժման ստեղծման առաջին հսկ օրերից:

Վերջում դոկտոր Կարող Տոթը Ամենայն Հայոց Հայրապետին ներկայացրեց Միջազգային քարտուղարության ներկա եղող անդամներին՝ իրենց անուններով և հանգամանքներով:

Քարիգալսյան և ողջունի փոխադարձ խոսքերից հետո Միջազգային քարտուղարությունը, ըստ նախապետ պատրաստած իր օրակարգի, անցավ իր աշխատանքներին:

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄ «ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՅՑ
ԱՐՄԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՎ ՆՐԱ
ԱՐՄԱՔԵԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ՎԱՍՆ ԱՇԽԱՌՀ
ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ» ԹԵՄԱՅՈՎ

Համաձայն Միջազգային քարտուղարության կազմած օրակարգի, առաջին հիստում հատուկ զեկուցում էր նախատեսված

«Հայաստանյաց առաքելական եկեղեցին և նրա առաքելությունը վասն աշխարհի խաղաղության» թեմայի շուրջ: Գրավոր զեկուցումով համեմատ եկավ Ծիրակի թեմի առաջնորդ տ. Նարեկ Եսպիսկոպոս Ծաքարյանը: Սույն ճանի տեքստը, որը համապետարագմանը էր ոռուերեն և անզերեն լեզուին, բաժանվեց ժողովականներին:

Հայրապետի խաղաղափրական գործունեության վրա՝ շեշտելով, որ նորին Սըրբությունը գործուն մասնակցություն է բերել, ի գոյին հայ եկեղեցու պատվիրակությունների, միջազգային համաժողովների խաղաղափրական աշխատանքներին:

Տ. Նարեկ Մարքարեանի զեկուցումը եզրափակվեց խաղաղության հշանակության մա-



Հայոց Հայրապետի ողջումի խոսքը Վեհարանում Միջազգային քարտուղարության
նախարարչանի բացման առթիվ

Իր զեկուցման սկզբին տ. Նարեկ Մարքարեանը համառոտակի խոսք Հայաստանյաց եկեղեցու առաքելական ծագման, դավանության, ժողովրդական կարչաձեռվի, նրա նվիրապետական կառուցից, արդի վիճակի, հնայի նաև հայ ժողովրդի կյանքում նրա կատարած հոգևոր, մշակութային ու հայրենասիրական մեծ դերի և հշանակության մասին:

Այնուհետև զեկուցման մեջ հանգամանութեն խոսվեց 1949 թվականին, խաղաղության շարժման ստեղծման առաջին իսկ օրերից, Մայր Աթոռ ու Էջմիածնի գլխավորությամբ երշանկահիշատակ Տ. Գևորգ ԶԱՄԵՆՅԱՋՆ Հայոց Հայրապետի խաղաղափրական գործունեության մասին: Զեկուցող մանրամասնորեն կանգ առավ նաև 1955 թվականից սկսած Տ. Տ. Վազգեն Ա. Հայոց

սին խորհրդածություններով և Միջազգային քարտուղարության անդամներին ուղղված քարիգալստյան հետևյալ խոսքերով.

«Ինչպես բովանդակ մարդկությունը, այնպես էլ հայ Բավարացյալ ժողովուրդը հասկանում են խաղաղության պաշտպանության կենական անհրաժեշտությունը: Պայքարը, համուն խաղաղության և մարդկային իրավունքների ճանաչման, սրբազն պարտքը է Աստուծոն պատկերով ստեղծված ամեն անհատի: Մենք հավատում ենք, որ հայ եկեղեցին կմնա կենդանի, կենսունակ ու կգործի տևականորեն իր առաքելության և կոչման բարձրության վրա, եթե նաև համարձակ կերպով իր խոսքը և իր գործը միացնի այս ոգեկան, բարյական, ընկերային հրամայականների հայթանակի համար: Պայքարը, հանուն խաղաղության և

արդարության, պալքար է ավելի կատարյալ, ավելի ներդաշնակ, «առավել կյանքի» ձևերի համար: Հայ եկեղեցին համոզված է, որ ոչ թե բիրս ուժը, այլ բանականությունն է, որ պետք է որոշի արդի աշխարհի և ժողովուրդ-ների ճակատագիրը: Քրիստոսի քարոզած մարդկային փոխարարելությունների հիմքը բռնությունը չէ, այլ սերն ու եղբայրությունը, որից բխում են համերաշխտությունն ու համագործակցությունը ազգերի, ժողովուրդների և անհատների միջև:

Քրիստոնեական եկեղեցիների, այդ թրվում նաև հայ եկեղեցու հիմնական առաքելությունն է ու կոչում՝ լինել աշխարհի մեջ և աշխարհի հետ: Քրիստոսի եկեղեցին չի կամենում կրօնացած և անհաղորդ մնալ արդի աշխարհը հուզող շարժումներին, աշխարհն ու մարդկությունը հուզող հարցերին: Այսօր եկեղեցու հիմնական առաքելություններից մեկը պետք է լինի նաև աշխատել հասարակության բոլոր խավերի, բոլոր մարդկանց հետ, գործակցել բոլոր կրոնների հետ, շվիվել բոլոր գաղափարախոսությունների հետ՝ մարդկության հասարակաց շահը և երջանկությունը ապահովելու համար: Նրանով եկեղեցին կատանձնի գործուների այսօրվա աշխարհի գործերի մեջ և կիանիսան կարևոր մի գործուն խաղաղության և համագործակցության համար, բայց կապահի կյանքի և աշխարհի հետ, կրօգա ժամանակի բազկերակը, կրտսեա հաղորդ կյանքի տրոփյուններին՝ այդու խւածառայելով իր բուն կոչմանն ու առաքելությանը:

Սրդի աշխարհը հուզող հարցեր են ընկերային արդարության և հավասարության բացակայությունը մի շարք երկրներում, իրավագործ ազգությունների ազատագրումը, ցեղային խորականությունը, ֆաշիստական նոր ձգտումների դրսորումը, որոնք բոլորը ախտանշաններ են հնարավոր նոր ողբերգությունների, նոր պատերազմների, և որոնց դեմ միասնական և վճռական պայքարը խաղաղասեր բոլոր ուժերի առաջնահետք պետք է լինի: Եվ այս հարցերի արդար լուծման ճանապարհին եկեղեցիները ևս, կարծում ենք, նշիրական պարտականությունը ունեն իրենց կարելին ի գործ դնելու, բանիվ և գործով, մանավանդ որ այդ է թելադրում մեզ Քրիստոսի Ավետարանը:

Մենք երջանիկ ենք, որ հետադիմության, հականումանիստական պատերազմ նյութող ուժերը հետզետե տկարանում են առաջնական ու խաղաղասեր ուժերի ծավալումը և ամրապնդումը, ինչ որ պատմական օրինաչափ մի պրոցես է, որի զարգացմանը մեծ չափով սատրում է նաև Սովետական

Միությունն իր գաղափարական, բարոյական ու քաղաքական նպորությամբ:

Ապրում ենք եկումենիզմի ժամանակաշրջանում: Եկեղեցին այսօր բացվել է դեպի աշխարհը: Նա զգայուն և հաղորդ է դարձել դեպի մարդկային կարիքները: Դա միաժամանակ քրիստոնեական հավատի վերակենանության պայմանությունն է: Այս պայմաններում ահա եկեղեցու առաջնահետք պարտականությունն է՝ մեր օրերում նպաստել մի նոր և արդար աշխարհի կառուցմանը, որի մեջ տղամարդիկ, կանայք և երիտասարդությունը, առանց խորության ցեղի, գոյնի, համոզումներների, արդարության և խաղաղության պայմաններում, կարողանան ունենալ ապրելու և զարգանալու իրավունք՝ արժանավայել մի կյանքով, ազատագրված ճնշումից, շահագործումից, մերից և տգիտությունից:

Այս ճշմարտությունների թեկադրությամբ ու մղումնվ Հայաստանյաց առաքելական եկեղեցին աշխատում և գործում է իր սեփական ծղողվրդի ծոցում, միաժամանակ թերելով իր մասնակցությունը քրիստոնեական եկեղեցիների և կրոնների աշխատանքներին և շանքերին, որուք նպատակամիված են աշխարհում կայուն խաղաղության հաստատմանն ու ամրապնդմանը, բոլոր ժողովուրդների պահանջանական իրավահավասարության, եղբայրության ու համագործակցության վեճմ և աստվածահան սկզբունքների կենսագործման ի խնդիր:

Այս մտածումներով և եղբայրական սրտագիտ զգացումներով, հանուն Ամենայն Հայոց Վազգեն Ա. Հայրապետի, ողջունում ենք երկայնությունը այստեղ, հայ եկեղեցու պատմական կենտրոն և Աշխահածնում, Պրագայի խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի մեր եղբայրների, կոնֆերանս, որը տարիներից ի վեր իր արի ձեռքբրում է պահում խաղաղության պաշտպանության սրբազն դրոշակը՝ Քրիստոսի եկեղեցու փառքի և ժողովուրդների եղբայրության ու հաճության համար:

Բարի գալուստ ձեզ, սիրելի եղբայրներ ի Քրիստոս: Ի սրտե մաղթում ենք ձեզ՝ Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի միջազգային քարտուղարության, ամենայն հաջողություն ձեր ապագա գործունեության ճանապարհին: Թող Տերը օրինի և պտղաբեր դարձնի մեր այս հանդիպումը բիբլիական Արարատի այս պատմական հողի վրա»:

Տ. Նարեկ եպիսկոպոսի զեկուցման ալիվ, խոսելով Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի անունից, դոկտ. Կարոլի Տոթը բարձր գնահատական տվեց

վերոնիշտալ զեկուցմանը՝ հշելով, որ այն կը-
թառատարակիլի կոնֆերանսի փաստաթղթեն-
րի ժողովածուում:

Տ. Նարեկ Եպիսկոպոսի սույն զեկուցու-
մից հետո Հայոց Հայրապետը կրկին ան-

գամ օրինեց բոլոր ներկաներին և, հաջո-
ղություն մաղթելով հրանց մարդասիրական
աշխատանքներին իրենց սրբազն սուրբ-
լուսյան ճանապարհի վրա, մեկնեց ժողո-
վարանից:



Հյուրերը ս. Մեսրոպ Մաշտոցի անվան ձեռագիրաց Մատենադարանի առաջ

Հանու Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնի, Միջազգային քարտուղարության հրավերով, սույն նաև աշխատանքներին մասնակցեցին ու. Նարեկ Եպիսկոպոս Շաքարյանը, ու. Արիս Եպիսկոպոս Շիրվանյանը, Գերագոյն հոգևոր խորհրդի անդամ, պատմաբան Հովհաննես Թոփիոլյանը և Մայր Աթոռի Միջեկեղեցական հարաբերությունների բաժնի ընդհանուր քարտուղար Պարգև Շահրապետ:

Երկրորդ հիսու

Նույն օրը, փոքր ընդմիջության հետո, ժամը 12-ին, գումարվեց նատաշրջանի բնակչությանը, որը լսվեց Խաղաղության համարի համարի համար և առաջարկվեց կոնֆերանսի գլխավոր քարտուղար դոկտոր Կարողի Տոթի գեկուցագիրը, որի սկզբում նա մասնավոր կարևորությամբ շեշտեց այն հանգամանքը, որ Միջազգային քարտուղարության 1975 թվականի առաջին նատաշրջանը գումարվում է հայ եկեղեցու կենտրոն և Էջմիածնում Ամենայն Հայոց Հայրապետի շերմ հրավերով. «Մենք մասնավորապես ուրախ ենք,— ասաց դոկտոր. Կարողի Տոթը,— որ մեր շարժումը, իր պատմության մեջ առաջին անգամ լինելով, հնարավորությունն է ունենալու իր նատաշրջանը գումարելու այստեղ, Հայաստանում: Ինչպիսի՞ պատիվ է մեզ համար, որ մենք պիտի կարողանանք վայելել առաքելական ու հնադարյան այս եկեղեցու հյուրնեկալպությունը, պիտի կարողանանք ավելի մոտիկից ճանաչել այս երկրի ժողովրդի հարուստ պատմությունն ու ժամանակակից կյանքը: Մենք քաջատեղյակ ենք այն գործուն մասնակցությանը, որ սկզբից նեթ հանդես բերեց հայ եկեղեցին Խաղաղության համարի համարի համարի համարի աշխատանքներին՝ աջակցելով նրա բոլոր նախաձեռնություններին: Մենք երախտագիտությամբ ենք հիշում այն հետաքրքրությունն ու շերմ պաշտպանությունը, որ ցուցաբերեց հայ եկեղեցին մեր շարժման նկատմամբ քաղմարիվ այլ առիթներով, ինչպես որ ցուցաբերում է նաև այժմ մեր Միջազգային քարտուղարությանը վերապահված իր սույն սիրալիք հրավերով: Այս առթիվ եւ կցանկանալի մեր մասնավոր երախտագիտությունն ու խորին հարգանքով արտահայտել այստեղ Նորին Սրբություն Վազգեն Ա. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին: Իմ այցելությունը և Էջմիածնի 1971 թվականի աշնանը անոնանաւի է մնալու իմ հիշողության մեջ, ինչպես նաև այն երապահական շերմ սերը, որով Նորին Սրբությունը և Նրա գործակիցները ընդունեցին ինձ: Անկասկած այդ հանգամանքը նախատեց, որ մենք համարձակությունը ունենանք

խնդրելու մի նոր հրավեր՝ այս անգամ ամբողջ Սիցազգային քարտուղարության համար։ Ես համոզված եմ, որ մեր սույն խորհրդակցությունը, որը տեղի է ունենալու այստեղ, ներշնչումի մի նոր աղբյուր պիտի հանդիսանա մեզ, առաջմնիչ մի նոր խթան՝ խաղաղության գործին Ել ավելի արդյունավետ կերպով ծառայելու համար։

Այնուհետև դոկտ. Կարողի Տղթը լայնորեն անդրադապավ Խաղաղության շարժման գործունեությանը միջազգային իրադարձությունների զարգացման ոլորտում:

Դոկտոր Կարպի Տոյի սույն հաշվետու գեկուցման շուրջ տեղի ունեցավ մորքերի աշխայդ փոխանակություն։ Այն արժանացավ բոլոր ժողովականների հավանությանը։

Երկրորդ հիստի ավարտին հարգելի հյուրերը, Մայր Աթոռի Անքայացոցիշների առաջնորդությամբ, այցելեցին Մայր տաճար, հրան կից եկեղեցական արվեստի թանգարան, ապա կաթողիկոսաց թանգարան Հին Կենարանում, որ հրանց տրվեցին անհրաժեշտ բացատրություններ:

Ժամը 14-ին բոլոր հյուրերը ճաշեցին Մայր Աթոռում, Ղազարապատի պատմական միհարանական սեղանատան:

Երրորդ հիմն

Նույն օրը, ժամը 15-ին, գումարվեց Միջազգային քարտուղարության երրորդ հիմնությունը: Սույն հիմնությունը լսվեցին Խաղաղության համարի համաշխատ ներկանի կոնֆերանսի անցյալի գործունեության վերաբերյալ մի շարք հաղորդումներ, այդ թվում՝ Քոթապահում (Հնդկաստան) Խաղաղության ամսահանքի համար ներկայացնելու մասին:

ՀՈԳԵՎՈՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԵՐԳ ՄԱՅՐ ՏԱԶԱՐՈՒՄ

Երեկոյան ժամը 20-ին միաբանական սեղանատանը, ընթրիքից հետո, ի պատիվ Միջազգային քարտուղարության անդամների, Մայր տաճարում արվեց հոգևոր երաժշտության համերգ Մայր տաճարի երգչախմբի կատարմանը՝ գեղարվեստական դեկավարությամբ վաստակավոր արտիստ, խմբավար Խորեն Մելիքյանեալին:

Համերգին ներկա էր Վեհափառ Հայրապետը՝ շրջապատված Մայր Աթոռի եպիսկոպոսներով և միաբանության անդամներով։ Համերգին ներկա էին նաև Գերազուն հոգևոր խորհրդի անդամները, հոգևոր ճեմարանի դասախոսական կազմը, ուսանողականությունը, մայրավաճքի պաշտոնելությունը

և այլ հրավիրյավներ: Համերգի ծրագրում տեղ էին գտել հայկական, ռուսական և արևմտավրաբական հոգևոր երաժշտության դասական ընտիր նմուշներ, որոնք կատարվեցին երգախմբի և հրա առանձին մենակատարների կողմից արվեստի բարձր մակարդակով և խոր ապրումով:

Փետրվարի 26-ի և 27-ի հիսուները

Այս օրերին նույնական շարտունակվեցին Միջազգային քարտուղարության հերթական հիսուները՝ ըստ նախատեսված ծրագրի: Նիստերի ընթացքում հաստատվեց Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի ապագա գործունեությանը մաս կազմող ծրագիրն այն միջոցառումների, որոնք տեղի են ունենալու կանանց միջազգային տարվա առթիվ: Այս կապակցությամբ Հերսինկիում հրավիրվելու է Կանանց կոնֆերանս:

Նիստերի ընթացքում նախապատրաստվեցին Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի ներկայար օրգանների ժողովներն ու հրանու ծրագրերը (Աշխատանքային կոմիտեի ժողովը՝ ապրիլին, Սոֆիայում, Կենտրոնական կոմիտեի ժողովը՝ սեպտեմբերին, Հունգարիայում):

Միջազգային քարտուղարությունը քրնարկեց նաև այս տարի նայորթիում (Քենիա) գումարվելիք Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի հինգերորդ համաժողովին Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի մասնակցության և համաժողովին հրա բերելիք օգնության հարցը: Ինչպես հայտնի է, Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի հինգերորդ համաժողովի (որին մասնակցելու է նաև հայ Եկեղեցին Մայր Աթոռի գլխավորությամբ) գլխավոր թեման է՝ «Հիսուս Քրիստոս ազատագրում է և միացնում»:

Միջազգային քարտուղարությունն առանձին ուղարկություն Ավելիեց ֆաշիզմի դեմ տարփած հայթանակի և Միավորված ազգերի կազմակերպության հիմնադրման 30-ամյա տարեդարձների տոնակատարության նախապատրաստման հարցերին: Ժողովն այս երկու իրադրություններին անդրադարձավ քրիստոնեական մտածողության և սկզբունքների լույս տակ:

Փետրվարի 26 և 27 օրերին, հիսուների ընդմիջումների ժամանակ, հարգարժան հյուրերը այցելեցին ս. Էջմիածնի շրջափակի պատմական վանքերը ս. Հոփիսին, ս. Գայանե և Զվարթնոցի ավերակները:

Փետրվարի 27-ին Միջազգային քարտուղարության անդամները այցելեցին նաև հոգեվոր ճեմարան, որ հանդիպում ունեցան տեսչության և դասախոսական կազմի հետ:

ՈՂՋԵՐԹԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹՅՈՒՆ

Փետրվարի 27-ին, հինգշաբթի օրը, Ղաղաքապատի միաբանական սեղանատանը, ի պատիվ Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի Միջազգային քարտուղարության, տրվեց ողջերթի ընդունելություն՝ նախագահությամբ Վեհափառ Հայրապետի: Ընդունելության ժամանակ Հայոց Հայրապետը մի անգամ ևս ողջունեց ներկայությունը Մայր Աթոռի հարգարժան հյուրերի, օրնենց հրանց աստվածահան խաղաղական գործունեությունը և բարի նախապատի մասինեց հրանց:

Հանուն Միջազգային քարտուղարության, շնորհակալության և երախտագիտության սրտագիրն խոր ասաց դոկտ. Կարոլի Տուրլ՝ շեշտելով, որ երբեք չպիտի մոռացվի ինչպես խաղաղության պաշտպանության ի նպատակ Հայոց Հայրապետի, Մայր Աթոռ սուրբ Էջմիածնի և հայ Եկեղեցու բերած մեծ հոգաւոր, այսպես էլ սույն կոնֆերանսի գերազանց կազմակերպումը և եղբարական, քացանիկ ընդունելությունն ու հյուրապետությունը, որին արժանացավ Միջազգային քարտուղարությունը հայոց այս պատմական երկրում, թիրիական Արարատի հողի վրա:

Պաշտոնական սույն ճաշկերույթից հետո Վեհափառ Հայրապետը Վեհարանում ընդունեց Միջազգային քարտուղարության դեկանի անդամներին և հուշանվերներ բաժանեց:

ԱՅՑԵԼՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Փետրվարի 28-ին, ուրբաթ օրը, առավոտյան, Միջազգային քարտուղարության անդամները, ավարտած լինելով իրենց աշխատանքները Մայր Աթոռում, այցելեցին Երևանում սուրբ Մեսրոպ Մաշտոցի անվան ձեռագրաց Մատենադարան, ապա Ծիծեռնակաբերդ՝ Հայ ճամատակաց հուշարձան, ուր հյուրապետ անդամների դեմքեցին և աղոթեցին Ապրիլյան Եկեղեցն բյուրավոր զոհերի հոգեների համար:

Ավելի ուշ հարգելի հյուրերն այցելեցին Գառնիի վերակառուցված հեթանոսական տաճար և ապա ս. Գեղարդի պատմական վանք, որ շարականներով ու երգերով Գեղարդի վանքի միաբանների կողմից առաջնորդվեցին Եկեղեցի:

Ինչպես ամեն տեղ իրենց այցելությունների ընթացքում, այստեղ ևս Քարտուղարության անդամներին տրվեցին անհրաժեշտ պատմական տեղեկություններ և լուսաբանություններ:

Հարգարժան հյուրերն իրենց կեսօրվա

ճաշը կատարեցին Գեղարդի վանական սեղանատանը:

Նոյն օրը, մայրաքաղաք վերադառնալուց հետո, հյուրերը ծանոթացան Երևանի տն-սարժան վայրերին և պատմական հուշարձաններին:

Ապա երեկոյան քարտուղարության անդամները Հայֆիլիքարմնիայի համերգային Մեծ դահլիճում ներկա եղան համերգի:

Մ Ե Կ Ն Ո Ւ Մ

Մարտի 1-ին, շաբաթ օրը, առավոտյան, Միջազգային քարտուղարության անդամները, խորապես երախտապարտ Մայր Աթոռի և Հայոց Հայրապետի կողմից իրենց նկատմամբ ցուցաբերված քրիստոնեական չերմ

սիրո և սրտագիտնելալության համար, հրաժեշտ տվին Մայր Աթոռին լավագույն և անմոռանալի տպավորություններով:

Երևանի օդանավակայանում հյուրերին ճանապարհեցին, հանուն Հայոց Հայրապետի, Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամ պր. Հովհաննես Թոփովյանը, Մայր Աթոռի Միջեկեղեցական հարաբերությունների բաժնի ընդհանուր քարտուղար Պարգև Շահրազյանը, ու. Թորգում արելա Մուշեղյանը և Սարգսի կարկավագ Սարգսյանը:

Փետրվարի 27-ին, հինգշաբթի օրը, վերջին հիսուսի ժամանակ, Միջազգային քարտուղարությունը Մայր Աթոռ և Էջմիածնում 1975 թվականի իր առաջին հատաշրջանի գումարման առիթով հաստատեց հետևյալ հաղորդագրությունը.

Հ Ա Դ Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Խ

Հայաստանյաց առաքելական եկեղեցու և Նորին Սուրբ Օծություն Շայրագույն Պատրիարք, Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Տ. Տ. Վազգեն Ա-ի հրավերով Խաղաղութան համաքրիստոնեական կոնֆերանսի միջազգային քարտուղարությունը 1975 թվականի փետրվարի 24—28-ը ժողով գումարեց Մայր Աթոռ և Էջմիածնում:

Խատաշրջանի հանդիսավոր բացմանը ներկա էր Նորին Սուրբ Օծություն Տ. Տ. Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, որը հանդես եկավ ողջունի մի ուղերձով: Շիրակի թեմի առաջնորդ ու Նարեկ եպիսկոպոս Շաքարյանի կողմից կարդացվեց մի զեկուցում «Հայաստանյաց առաքելական եկեղեցին և նրա առաքելությունը վասն աշխարհի խաղաղության» թեմայով: Իր զեկուցման մեջ նա որպագծեց Հայաստանյաց առաքելական եկեղեցու պատմությունը և այն բացահիկ տեղը, որ նա գրավել է Էկումենիկ շարժման մեջ բրիստոնեական հավատի համար իր կատարած գոհողությունների միջոցով: «Հայ ժողովուրդը հասկանում է խաղաղության պաշտպանության կենսական անհրաժեշտությունը... Մենք հավատում ենք, որ հայ եկեղեցին կմնա կենդանի, կենսունակ ու կգործի տևականորեն իր առաքելության և կոչման բարձրության վրա, եթե նաև համարձակ կերպով իր խոսքը և գործը միացնի այս ոգեկան, բարոյական, ընկերային հրամայականների հայթանակի համար»:

Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի գլուխոր քարտուղար դոկտ. Կարողի Տորի նախագահության ներքո ժողովը լսեց նրա ներկայացրած զեկուցագիրը: Նա լայնորեն անդրադարձակ շարժման գործունեությանը միջազգային իրադարձությունների զարգացման ոլորտում: «Ապացուցված է, որ միջազգային լարվածության թուլացումը կախում չունի սուբյեկտիվ գործուներից և ժամանակավոր մի մտավիճակի արդյունք չէ բնավ, այլ պատմական անխուսափելի մի անհրաժեշտություն... Այս հուշ առարկայական պատճառները ստիպում են մարդկությանը գործադրել խաղաղ գոյակցության քաղաքականությունը երկողմանի և բազմակողմանի միջազգային բանակցություններում»:

Ժողովը լսեց Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի անցյալի գործունեությանը վերաբերող մի շարք հաղորդումներ: Այդ հաղորդում-

ներում առանձին հետաքրքրություն ցույց տրվեց Քոլայամում (Հնդկաստան) տեղի ունեցած Խաղաղության ասիական քրիստոնեական կոնֆերանսի գեղագրի և Հնդկաշինի Ենթահանձնաժողովի գումարած ժողովի գեկուցագրի նկատմամբ:

Միջազգային քարտուղարության անդամների կողմից հաստատվեց Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի ապագա գործունեությանը մաս կազմող ծրագրին այն միջոցառումների, որոնք տեղի են ունենալու Կանանց միջազգային տարվա առթիվ: Այս կապակցությամբ Խաղաղության համարիստոնեական կոնֆերանսը մասնավորապես ծրագրել է գումարել Կանանց կոնֆերանս Հելսինկիում (Ֆինլանդիա):

Միջազգային քարտուղարությունը նախապատրաստեց Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսի ղեկավար օրգանների ժողովներն ու դրանց ծրագրերը (Աշխատանքային կոմիտեի ժողովը տեղի է ունենալու և թ. ապրիլին Սոֆիայում, իսկ Կենտրոնական կոմիտեի ժողովը՝ ս. թ. սեպտեմբերին Հունգարիայում): Կենտրոնական կոմիտեի ժողովի թեման է լինելու՝ «Քրիստոնյաների պատրաստակամությունը գործակցելու խաղաղության և արդարության համար»:

Միջազգային քարտուղարությունը քննարկեց նախագիծն այն նպաստի, որ Խաղաղության համաքրիստոնեական կոնֆերանսը թերելու է Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի առաջիկա 5-րդ համաժողովին, որը գումարվելու է Նայրոբիում, և որի թեման է լինելու «Հիսուս Քրիստոսի ազատագրում և միացնում»: Այդ նպաստը վերաբերում է զինավորապես համաժողովին Ա, Գ և Ե սեկցիաներուն քննարկվելիք հարցերին:

Ուսանձին ուշադրություն նվիրվեց ֆաշիզմի դեմ տարված հաղթանակի և Միավորված ազգերի կազմակերպության հիմնադրման 30-ամյա տարեդարձների տոնակատարության նախապատրաստման հարցին: Ժողովն այս երկու իրադարձություններին անդրադարձավ քրիստոնեական մտածողության և սկզբունքների տեսանկյունից:

Միջազգային քարտուղարության անդամները պատեհություն ունեցան համեմատի մի երեկո անցկացնելով՝ ներկա գտնվելով Մայր տաճարի երգչախմբի կողմից իրենց պատվին տրված հոգևոր երաժշտության համերգին: Նրանք մեծ հետաքրքրությամբ այցելեցին Էջմիածնում և նրա շրջակայքում գտնվող պատմական հուշարձաններն ու եկեղեցիները:

Միջազգային քարտուղարությունը հանդիպում ունեցավ Էջմիածնի հոգեվոր ճեմարանի դասախոսական կազմի, ինչպես նաև Արմենացիների թղթակցի հետ:

Նատաքրջանի փակման առթիվ Նորին Սուրբ Օծություն Վազգեն Ա-ը Միջազգային քարտուղարության անդամների պատվին տվեց ընդունելություն:

Միջազգային քարտուղարության անդամները խորապես երախտապարտ են Հայաստանյաց առաքելական եկեղեցու կողմից իրենց նկատմամբ ցուցաբերված ազնվության, քրիստոնեական սիրո, չերմ հյուրընկալության և կոնֆերանսի գերազանց կազմակերպման համար:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մայր Աթոռ և Էջմիածն,

28-ը փետրվարի 1975 թ.